

Tiokarbamát-maradványok gáz – folyadék kromatográfiás meghatározása

EKLER ZSIGMOND, MÁRTON ATTILA FERENC,
DUTKA FERENC

MTA Központi Kémiai Kutató Intézet, H-1525 Budapest

Érkezett: 1983. február 18.

Tiokarbamát-maradványok meghatározása a peszticidanalitikustól az átlagosnál magasabb fokú figyelmet és jártasságot igényel, mégpedig nem a technika-lag megfelelő detektáló rendszerek hiányából eredően, hanem a tiokarbamátok más peszticidektől eltérő kezelhetőségének következményeként. A kromatográfiás eljárások közül a vékonyréteg kromatográfia (VRK) egyszerűsége és egyedülállóan alacsony költségigénye mellett kielégítő pontosságú szemikvantitatív eredményeket szolgáltató határérték módszer (1). A kvantitatív eredményeket adó gáz-folyadék kromatográfia (GLC) döntő vizsgálati eljárások eszköze. Bár a legkisebb kimutatható mennyiség nagyságrendekkel kisebb a VRK-val elérhetőnél, az analitika-i eredmények megerősítése érdekében a két módszer együttes alkalmazására van szükség.

A GLC meghatározásoknál a tiokarbamátok alacsony termostabilitása okoz nehézséget, ami kiküszöbölhető hőre kevésbé érzékeny származékok (2, 3) készítésével, vagy a kísérleti körülmények (kolonna, hőmérséklet) gondos megválasztásával.

Széles körben használt tiokarbamát herbicidek:

EPTC	S-etil-N,N-di-n-propil-tiokarbamát,
butilát	S-etil-N,N-diizobutil-tiokarbamát,
pebulát	S-propil-N-butil-N-etil-tiokarbamát,
molinát	S-etil-N,N-hexametilén-tiokarbamát,
cikloát	S-etil-N-etil-N-ciklohexil-tiokarbamát.

Az EPTC, butilát és pebulát N- és S-atomjához részben azonos, részben hasonló csoportok kapcsolódnak, így egymás melletti kimutatásuk további nehézséget jelent. A meghatározás megbízhatósága esetenként növelhető különböző típusú specifikus detektorok (1. táblázat) kombinált használatával. E célból alkáli lángionizációs, lángfotometriás és elektronbefogásos detektort alkalmaztak gyümölcs- és zöldségfélék karbamát és tiokarbamát szennyezőinek egymás melletti azonosítására és mennyiségi meghatározására (4). A foszfor- és nitrogénszelektív alkáli lángionizációs detektor (PN-AFID) (5) mind a karbamátok, mind a tiokarbamátok, a lángfotometriás (FPD) kén üzemmódban a tiokarbamátok, az elektronbefogásos (ECD) pedig a halogéntartalmú szermaradékok azonosítására szolgált. Ez utóbbi módszerrel a jó szelektivitás mellett 0,01 mg/kg kimutathatósági határ volt elérhető. (A tiokarbamát herbicidekre hazánkban jelenleg engedélyezett maximális hatóanyag-maradék: 0,05–0,1 mg/kg (6).]

Gáz–folyadék kromatográfiai detektorok elem- és csoportszelektivitása (5)

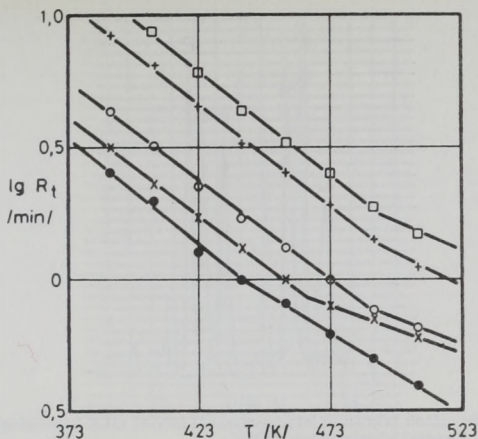
Detektor	Szelektivitás	Minimális detektálható mennyiség
Lángionizációs	P, N	pg
Elektromos vezetőképességi	N, S, Cl	ng
Lángfotometriás	P, S	ng
Elektronbefogásos	P, J, Br, Cl, NO ₂ stb.	pg

Tiokarbamát herbicidek GLC meghatározására jelenleg az alkáli lángionizációs és az elektromos vezetőképességi [Coulson (7; 8)] specifikus detektorok használata legelterjedtebb. Rutinvizsgálatok elvégzésére általában a Coulson vezetőképességi cellát javasolja a szakirodalom (9, 10); érzékenysége a N-vegyületekre közel azonos az alkáli lángionizációséval, de szelektivitása jobb. A PN-AFID nitrogén üzemmódban a foszforvegyületeket is kimutatja, mintegy tízszer nagyobb érzékenységgel, mint a nitrogéntartalmúakat. Alkalmazása a vezetőképességénél gondosabb kísérleti munkát igényel: a hidrogénáramban bekövetkező néhány század cm³/perc változás már jelentős érzékenységváltozást okoz; a specifikus detektálást eredményező alkálisó gyöngy esetleges beszenyeződése – ami természetesen eredetű minták elemzésekor könnyen előfordulhat – pedig olyan mértékben leronthatja az érzékenységet, hogy további vizsgálatok csak a gyöngy kiszerelese és tisztítása után végezhetőek. Ezért gondos mintaelőkészítés (tisztítás) és termotabilis GLC oszloptöltet használata szükséges. Ugyanakkor a PN-AFID-dal elérhető kimutathatósági határ pg, míg a Coulson vezetőképességi cellával ng (1. táblázat).

Vizsgálataink elsődleges célja alacsony kimutathatósági határ elérése volt, így az PN-AFID-et választottuk. A fenti öt tiokarbamát herbicid egymás melletti meghatározásának lehetőségeit vizsgáltuk standard oldatok alkalmazásával. Tanulmányoztuk a gáz–folyadék kromatográf érzékenységét és szelektivitását, alkalmas eljárást dolgoztunk ki biológiai és környezeti minták tiokarbamát-tartalmának kimutatására.

Meghatározási körülmények

Kromatográf típusa:	Perkin Elmer F 22
Detektor:	PN-AFID (elektr. fűtött Rb-szilikát gyöngy)
Kolonna méretei:	1 m × 6 mm × 1,8 mm
Töltet:	3% OV 17 150–180 μm (80–100 mesh) Gas Chrom Q
Injektor hőmérséklet:	493 K
Kolonna hőmérséklet (hőm. programmal):	413–473 K
Detektor hőmérséklet:	523 K
Nitrogén (vívógáz) áramlási sebesség:	30 cm ³ /perc
Hidrogén áramlási sebesség:	5 cm ³ /perc
Levegő áramlási sebesség:	300 cm ³ /perc

1. ábra
Tiokarbamátok retenciósi idejének hőmérsékletfüggése
● = EPTC; X = butilát; o = pebulát;
+ = molinát; □ = cikloát

Kísérleti eredmények és értékelésük

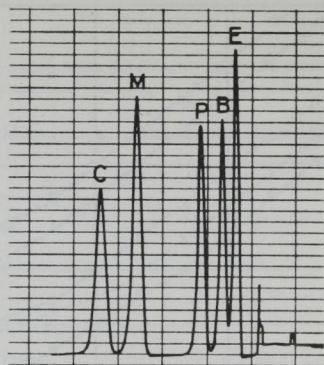
Standard oldatokkal végzett vizsgálatok

A tiokarbamátok retenciósi idejének hőmérsékletfüggése (1. ábra) alapján valamennyi vizsgált tiokarbamát egymás melletti meghatározása állandó hőmérsékleten nem kielégítő pontosságú. Az EPTC, butilát és pebulát 413–423 K-en jól kiértékelhető, a molinát és cikloát széles, elhúzódnó csúcsot ad, így utóbbiak meghatározásához az oszlop hőmérsékletét 433 K fölé kell emelni. Az EPTC és a butilát retenciósi ideje viszont 423 K-nél magasabb hőmérsékleten már csak kis mértékben tér el, így mennyiségi kiértékelésük bizonytalanra válik. Ennek megfelelően a vegyületek egymás melletti meghatározásához hőmérsékletprogram alkalmazása szükséges. A fent leírt kísérleti körülmények között 413 K-ről induló, a kolonna hőmérsékletét percenként 3 K-nel emelő program (2. ábra) a legmegfelelőbb. A legkisebb kimutatható mennyiség cikloátra 0,5 ng, a többi herbicidre ennél kisebb. A kimutathatóságnak a nagy érzékenységeknél fellépő intenzív alapvonal-emelkedés szab határt.

0,5 ng-nál kisebb mennyiségek esetén ugyanazt a mintát 420 és 438 K-en vizsgálva, az első kromatogramról az EPTC, a butilát és pebulát, a másodikról a molinát és cikloát határozható meg. Az így elért kimutathatósági határ 10 pg. A csúcs alatti terület a 0,01–100 ng tartományban igen jó korrelációval lineárisnak adódott valamennyi vizsgált tiokarbamát herbicidre (3. ábra).

Növényi eredetű minták EPTC-tartalmának meghatározása

A feltárás (csemege kukorica, kukoricaliszt) és az extraktum tisztítása a VRK-s maradványanalízisre (11) leírt módon történt. Max. 10 g minta feldolgozásakor mindössze egy koextraktum-csúcs (4. ábra) jelent meg a kromatogramon. A kivonat tisztítására használt oszlop kapacitása nagyobb mennyiség esetén nem elegendő; előfordult, hogy a vizsgált herbicid a GLC meghatározás során nem vált

2. ábra

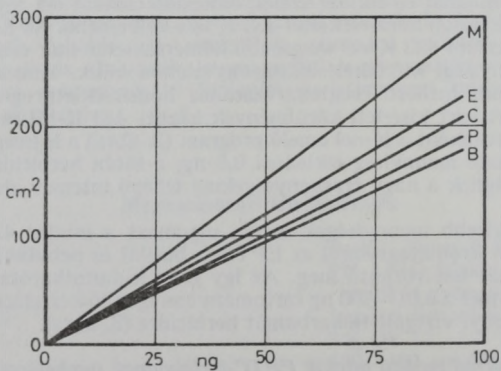
Tiokarbamatok hőmérsékletprogrammal felvett GLC kromatogramja

Kezdeti hőmérséklet: 413 K

Hőmérséklet emelkedés: 3 K/perc

B = butilát; C = cikloát; E = EPTC; M = molinát;

P = pebulát

3. ábra

Csúcs alatti terület (t) a tiokarbamat mennyiségének (m) függvényében

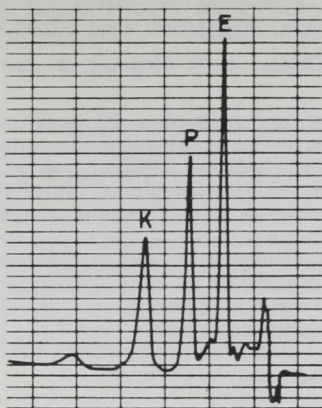
B = butilát: $t = -1,2 + 1,9 m$; $r = 0,9994$

C = cikloát: $t = -0,9 + 2,2 m$; $r = 0,9995$

E = EPTC: $t = -2,5 + 2,4 m$; $r = 0,9996$

M = molinát: $t = -0,2 + 3,0 m$; $r = 0,9980$

P = pebulát: $t = -1,4 + 2,0 m$; $r = 0,9995$

4. ábra

Növényi eredetű minta EPTC maradványának GLC kromatogramja
 E = EPTC; P = pebulát belső standard;
 K = koextraktum

el a jelentkező számos koextraktum valamelyikétől, és így a tényleges szermaradék többszöröse adódott. Az ilyen minták elemzésekor különösen nagy a detektor elszennyeződésének veszélye, ami – a fentebb leírtak szerint – erősen lerontja a kromatográf érzékenységét. A PN-AFID-del elért kimutathatósági határ azonban néhány $\mu\text{g}/\text{kg}$ tiokarbamát-maradék meghatározását is lehetővé teszi 10 g mintából; ez a jelenleg engedélyezett szermaradék-tartalomnál egy nagyságrenddel kisebb, így ennél nagyobb mintamennyiség feldolgozása szükségtelen.

A nemzetközileg elfogadott AOAC (12) eljárás tiokarbamátok meghatározására nem-specifikus lángionizációs detektort (FID) ad meg, és az egyes vegyületeket külön-külön vizsgálja. Jelenleg már lehetőség van specifikus detektorok és programozott hőmérsékletű mérések széles körű alkalmazására, melyek felhasználásával a leírt módszer lehetővé teszi a bevezetőben felsorolt tiokarbamátok bármelyikének szelektív és gyors maradékmeghatározását azonos körülmények között.

I R O D A L O M

- (1) Fodorné Csorba K., Márton A. F., Kőmives T., Dutka F.; ÉVIKE, 23, 171, 1977.
- (2) Khan, S. U.; Res. Rev., 59, 21, 1975.
- (3) Lawrence, J. F.; J. Agric. Food Chem., 24, 1236, 1976.
- (4) Ontley, J. H., Yip, G.; JAOAC, 54, 1366, 1971.
- (5) Maier-Bode, H., Riedmann, M.; Res. Rev., 54, 113, 1975.
- (6) Kónya A., Bordás S.; Engedélyezett Növényvédő szerek. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1982.
- (7) Coulson, D. M.; J. Gas Chromatogr., 3, 134, 1965.
- (8) Cassil, C. C., Stanovick, R. P., Cook, R. F.; Res. Rev., 26, 63, 1968.
- (9) Greenhalg, R., Cochrane, W. P.; J. Chromatogr., 70, 37, 1972.
- (10) Palframan, J. F., Macnab, J., Crosby, N. T.; J. Chromatogr., 76, 307, 1973.
- (11) Fodorné Csorba K., Kőmives T., Márton A. F., Dutka F.; ÉVIKE, 24, 205, 1978.
- (12) Official Methods of Analysis of the AOAC, Ed. W. Horwitz, Washington, 1980.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ОСТАТОЧНЫХ КОЛИЧЕСТВ ТИОКАРБАМАТОВ С ПОМОЩЬЮ ГАЗО-ЖИДКОСТНОЙ ХРОМАТОГРАФИИ

Ж. Эклер, А. Ф. Мартон, Ф. Дутка

Метод пригоден для селективного и быстрого определения с помощью газо-жидкостной хроматографии остаточных количеств пяти тиокарбаматных гербицидов (ЭПТЦ, бутилат, пебулат, молинат, циклоат).

Наполнитель колонны: Gas Chrom Q с 3% OV 17 150 – 180 μm . Детектирование производилось фосфор и азот селективным пламенно-ион изационным детектором (PN – AFID).

Площадь пика, в интервале 0,01 – 100 нг с хорошей корреляцией, была линейной для всех исследованных тиокарбаматов. Для одновременного совместного определения этих соединений явилось необходимым использование температурного программирования.

Достигнутая граница выявления содержания ЭПТЦ в пробах растительного происхождения составляла: 0,005 мг/кг.

GAS-FLÜSSIGKEITS-CHROMATOGRAPHISCHE BESTIMMUNG VON THIOCARBAMAT-RÜCKSTÄNDEN

Zs. Ekler, A. F. Márton und F. Dutka

Die Methode ist als schnelle und selektive gaschromatographische Bestimmung der Rückständen von fünf Thiokarbamat-Herbiziden (EPTC, Butilate, Pebulate, Molinate, Cycloate). Die angewandte Säulenfüllung war 3% OV – 17/Gas Chrom Q 150 – 180 μm , die Detektion erfolgte durch einen phosphor- und stickstoffselektiven Alkaliflammenionisationsdetektor. Die Peakfläche war im Bereich 0,01 – 100 ng mit guter Korrelation für alle untersuchten Thiokarbamaten linear. Zur Bestimmung nebeneinander der fünf Verbindungen ist ein Temperaturprogramm anzuwenden. Bei Mustern pflanzlicher Herkunft ist eine Nachweisgrenze + 0,005 mg/kg für EPTC zu erreichen.

GAS-LIQUID CHROMATOGRAPHIC DETERMINATION OF THIOLCARBAMATE RESIDUES

Zs. Ekler, A. F. Márton and F. Dutka

The method can be used for selective and quick GLC determination of the residues of five thiolcarbamate herbicides (EPTC, butilate, pebulate, molinate, Cycloate). Column packing: 3% OV – 17 on Gas Chrom Q 150 – 180 μm . The detection was carried out with phosphor and nitrogen selective alkali flame ionization detector (PN-AFID). The peak area proved to be linear with strict correlation in the range of 0.01 – 100 ng in case of all examined thiolcarbamate. For simultaneous determination of the compounds application of temperature programming is necessary. Detection limit is 0.005 mg/kg measuring EPTC in samples of plant origin.

DOSAGE DES RÉSIDUES DE THIOCARBAMATES PAR CHROMATOGRAPHIE EN PHASE GAZEUSE

Zs. Ekler, A. F. Márton et F. Dutka

On emploie une méthode chromatographique vite et sélective pour le dosage des résidues de cinq thiocarbamates-herbicides (EPTC, butylate, pebulate, molinate, cycloate). La colonne est chargée de 3% OV-17 sur un support Gas Chrom Q 150-180 μm . La détection est réalisée avec un détecteur d'ionisation à flamme alcaline sélectif pour l'azote et phosphore. L'aire au-dessous du pic de rebroussement a été constatée linéaire avec une bonne corrélation dans la région de 0,01 - 100 ng pour tous les thiocarbamates analysés. On doit pratiquer un programme à température pour le dosage des composés les uns contre les autres.

Cette méthode permet d'atteindre de sensibilité de détection de 0,005 mg/kg en cas du dosage de la teneur en EPTC des échantillons de plantes.

III. NEMZETKÖZI AROMA SZIMPÓZIUM

1984. szeptember 11 – 14. Kecskemét

A III. Nemzetközi Aroma Szimpóziium 1984. szeptember 11–14. között Kecskeméten kerül megrendezésre. A Magyar Élelmiszeripari Tudományos Egyesület (MÉTE) meghív minden tudományos kutatót, aki a természetes és mesterséges aroma anyagok vizsgálata és alkalmazása iránt érdeklődik.

A Szimpóziiumot támogatja a Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium és a Magyar Tudományos Akadémia Élelmiszeripari Komplex Bizottsága, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság, valamint a Központi Élelmiszeripari Kutató Intézet.

A Szimpóziium előzetes tudományos programja a következő:

- Az aroma anyagok érzékszervi érzékelése és ennek vizsgálati módszerei;
- Az érzékszervi és műszeres vizsgálatok eredményei közötti összefüggések;
- Az aromakészítmények gyártása, jellemzése és alkalmazása;
- Szakmai kirándulás.

A tudományos program plenáris és különböző szekciós előadásokat, valamint poszter bemutatót foglal magában.

A Szimpóziium hivatalos nyelve: angol.

Részvételi díj: 2800 Ft.

Jelentkezési határidő: 1984. március 15.

Az előadások kivonatának beküldési határideje: 1984. május 31.

A Szervező Bizottság elnöke: Prof. HOLLÓ JÁNOS akadémikus, az MTA Központi Kémiai Kutató Intézetének igazgatója, a MÉTE elnöke.

További információ: III. Nemzetközi Aroma Szimpóziium Szervező Bizottság Titkársága

Magyar Élelmiszeripari Tudományos Egyesület
Budapest V., Akadémia u. 1–3. Pf. 5.
Telefon: 122-859
Telex: 22 – 5792 MTESZ – MÉTE – H